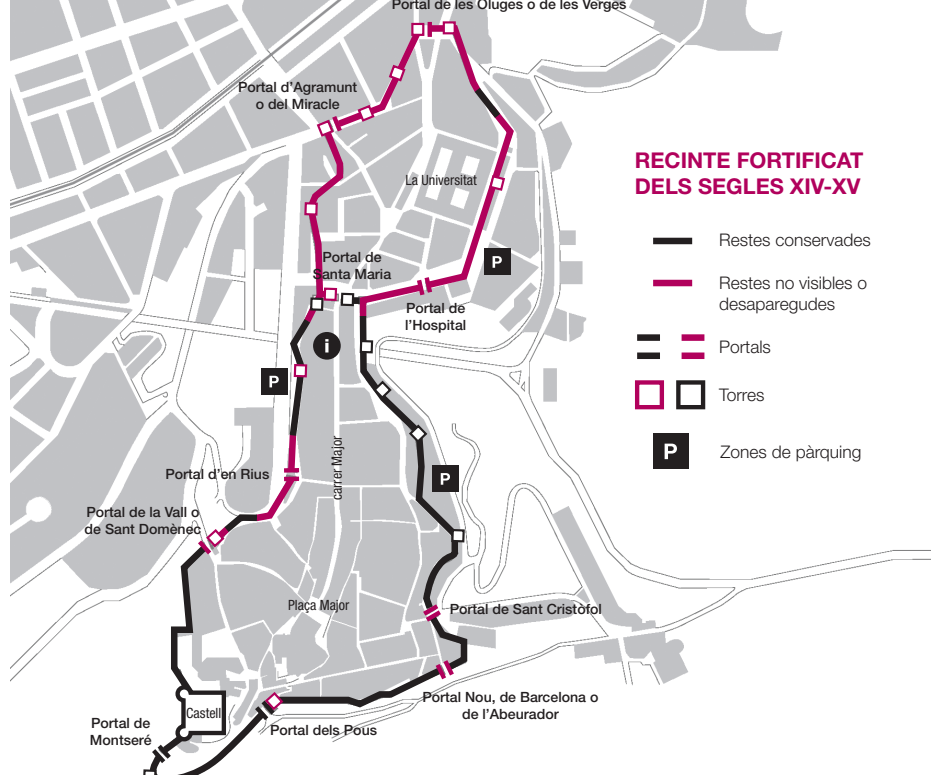

Cervera. la muralla

GUIA DEL MONUMENT

PLÀNOL

CRONOLOGIA

S. XII- Primeres notícies de l'existència de murs, torres i portals d'un recinte emmurallat.

1285- El rei Pere el Gran, davant l'amenaça d'una invasió francesa del Principat, ordena als regidors municipals la fortificació de la vila.

1368- El rei Pere el Cerimoniós dicta unes instruccions on s'establen les característiques que s'hauria de seguir per reformar les muralles.

1463-1465- Els exèrcits de Joan II assetgen Cervera i, per primera vegada, els seus murs són bombardejats.

1706- Com a represàlia al suport donat a Felip V, les tropes de l'arxiduc Carles d'Àustria obliguen els veïns a rebaixar l'alçada dels murs de la ciutat.

1837- Inici dels atacs carlins contra Cervera, els quals afectaren especialment els murs del raval de Sant Antoni.

1857- Enderrocament de l'emblemàtic portal de Santa Maria, que connectava el nucli antic amb el barri de Capcorral, per facilitar el trànsit.

1977- Primers treballs de restauració de les muralles, a la zona del carrer de la Barbacana.

2000- Comença un projecte integral de restauració del circuit emmurallat, obra de l'arquitecte Enric Solsona que finalitza l'any 2008.

CARACTERÍSTIQUES

Les muralles conservades a Cervera foren construïdes durant els segles XIV i XV sobre un recinte preexistent (segle XIII) i s'inscriuen en el conjunt de fortificacions aixecades durant aquesta època a diferents llocs del Principat per fer front als nous canons i als exèrcits professionals.

Dins de l'antic perímetre emmurallat poden distingir-se clarament dos sectors, situats al nord i al sud de l'actual plaça de Santa Anna. El sector meridional, considerat com la "fortalesa principal" de la vila, fou edificat durant la segona meitat del segle XIV i es conserva gairebé íntegre. El sector septentrional, pràcticament desaparegut, fou construït al llarg del segle XV i l'obra sempre va tenir un caràcter secundari.

En total, tot el circuit sumava gairebé 3.000 metres lineals de muralles i encerclava una superfície propera als 200.000 m². Els murs tenien una amplada que oscil·lava entre 6 pams (1,2 m) i 10 pams (2 m) i una alçada de 10 a 12 metres aproximadament. Aquesta muralla tenia una vintena de torres i deu portals pels quals, durant diferents èpoques, va accedir-se a la població. La fortificació es completava amb un fossat de vuit metres d'ample, barbacanes, talussos, merlets, mantelletes, cada-falcs i passos de ronda que permetien la instal·lació de bombardes.

LES PRIMERES FORTIFICACIONS

Les muralles conservades a Cervera són, fonamentalment, d'època medieval i foren aixecades durant els segles XIV i XV. No obstant això, cal advertir que aquesta construcció va aprofitar-se de l'existència d'una fortificació anterior i és probable que, en molts sectors, la nova muralla se superposés a l'antic recinte. A l'espera de les dades que pugui proporcionar l'arqueologia, encara no se sap gran cosa d'aquests murs primitius, per bé que existeixen algunes referències documentals que permeten establir una mínima cronologia sobre la seva construcció.

Així, l'any 1026, tenim les primeres notícies del castell de Cervera, erigit sobre el turó de Montseré, i tot sembla indicar que el nucli original de població va construir-se al seu redós. Tal com succeeix en molts pobles de la comarca, aquesta primera

aglomeració probablement era una vila closa: un recinte tancat, format pel mateix castell i les façanes posteriors de les cases. Durant el segle XII, aquest clos esdevingué insuficient per defensar tota la vila, que va estendre's cap al nord, de manera longitudinal, seguint el traçat de l'actual carrer Major. Com a conseqüència d'aquest creixement va aparèixer un nou recinte fortificat, que ja estaria compost per algun tipus de muralla, torres i portals. Durant el segle XIII, l'expansió urbana de Cervera va continuar i, l'any 1285, es documenta una nova iniciativa destinada a protegir els ravals amb un segon circuit de muralles. Concretament fou el rei Pere II, davant l'amenaça d'una invasió francesa del Principat, qui va ordenar als regidors municipals la realització de les obres necessàries per a la fortificació de Cervera.

LA MURALLA DE PERE EL CERIMONÓS

Així doncs, quan l'any 1356 va esclatar la guerra entre la Corona d'Aragó i Castella, gran part de la vila devia estar fortificada. No obstant això, les muralles existents (probablement fetes de tapial) no oferien gaires garanties davant dels avenços tècnics en matèria d'armament (els nous canons) i els canvis en la tàctica militar (l'aparició dels exèrcits professionals) que es produïren durant l'època baixmedieval. Per aquesta raó, les obres realitzades en el decurs de l'esmentat conflicte i els anys posteriors van suposar una veritable transformació de les muralles de Cervera (i d'altres poblacions del Principat), i el resultat d'aquesta mutació és precisament el que ha perviscut fins a l'actualitat. Durant els primers anys de la Guerra contra Castella, els treballs de fortificació es reduïren a la millora del perímetre existent i no va ser fins a l'any 1368 quan va produir-se un veritable salt qualitatiu en les obres. A començaments d'aquell any, el rei Pere el Cerimoniós es trobava a la vila per fer front a certes companyies mercenàries que havien entrat a Catalunya pel Pallars i, en aquesta conjuntura, el monarca va ordenar la construcció -textualment- de poderosos murs i valls, per honor de la seva persona i protecció de les persones i béns de la vila. L'empresa era realment ambiciosa i el mateix monarca, senyor de Cervera, va dictar una sèrie d'instruccions sobre les característiques arquitectòniques que havia de tenir el nou recinte.

Ara bé, davant la magnitud de l'obra i la urgència de la situació, el rei va considerar que els treballs havien d'observar un ordre de prioritats. La primera fase de la fortificació, durant la segona meitat del s. XIV, va tenir com a objecte el sector situat al sud de l'actual plaça Santa Anna: en aquesta zona el desnivell del terreny facilitava la defensa i, per aquesta raó, es considerava com la "fortalesa principal" de la vila medieval. Al nord d'aquesta plaça, on el terreny era més pla i la defensa més difícil, les noves muralles no foren completades fins al segle XV i l'obra sempre va tenir un caràcter secundari.

LES CARACTERÍSTIQUES DE L'OBRA

En total, les obres de fortificació dutes a terme durant els segles XIV-XV suposaren la construcció de gairebé 3 km. de muralla, que encerclaven una superfície propera als 200.000 m². Concretament, al sud de la plaça Santa Anna, el recinte tenia un perímetre de 1.950 m. aproximadament i abraçava 134.000 m². Mentrestant, el raval de Capcorral o Sant Antoni disposava d'un circuit de 950 m. i la seva superfície superava els 60.000 m².

Els murs construïts durant aquesta època tenien una amplada que oscil·lava entre els 6 i els 10 pams (1,20 m. i 2 m.), l'alçada era de 10-12 metres, aproximadament, i els fonaments s'enfonsaven en alguns llocs fins a 5 metres. El sistema constructiu utilitzat fou l'anomenat mur de pedra i reble, format per dos cortines de pedra i morter de calç, entre les quals es tirava terra i runa. El tipus de pedra emprat era la pedra calar (calcària) en el cos central del mur i la pedra dolça o saulonosa (arenisca) en les cantonades i obertures.

La muralla tenia prop d'una vintena de torres, que protegien els llargs trams de mur, i tenim constància de deu portals pels quals, durant diferents èpoques, podia accedir-se a la població. També proporcionaven una protecció addicional en el fossat de vuit metres d'ample, que resseguia la muralla, i una segona línia de parets aixecada en els punts més vulnerables del recinte, que s'anomenava barbacana. La fortificació es completava amb elements com ara els talussos, els merlets, els mantelletes, els cada-falcs, els matabans o els passos de ronda que permetien la instal·lació de bombardes.

L'EVOLUCIÓ POSTERIOR DEL RECINTE

Pel que fa a les modificacions realitzades a partir del segle XV en la muralla de Pere III, en essència, no modificaren la seva forma. Aquest fet s'explica perquè Cervera, durant l'època moderna, va perdre gran part de l'interès militar que havia tingut durant els segles medievals, raó per la qual, els murs de la ciutat van quedar al marge de les innovacions arquitectòniques que idearen els enginyers militars per fer front als nous canons.

Tal com va passar a molts altres llocs, l'evolució urbanística de la ciutat moderna i contemporània va suposar la progressiva desaparició d'aquelles obsoletes fortificacions medievals. Però el cas de Cervera presentava i presenta una especificitat important: aquell desnivell del terreny que havia facilitat la defensa dels primers pobladors també va provocar que l'expansió del nucli urbà es produís cap a la zona plana del nord, deixant a les seves espatlles, oblidat, el primitiu recinte medieval. Gràcies a aquesta circumstància s'ha conservat, en millor o pitjor estat, la quasi totalitat del circuit ideat per Pere el Cerimoniós. Solament falten els portals, eliminats per facilitar el trànsit rodador, i algunes parts del mur, víctimes de l'abandó sofert durant molts anys.

Actualment ens trobem davant d'una nova etapa en l'evolució d'aquesta construcció: aquella percepció de les muralles com un obstacle per a l'expansió de la ciutat s'ha acabat i, avui en dia, la recuperació d'aquest i altres edificis del nostre patrimoni s'ha convertit en un veritable signe de progrés per Cervera.

Puerta de Cervera

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Ocupació

CAT Centres
d'Acollida Turística